

1 Πώς γράφω Πρόλογο και επίλογο;

ΕΙΔΗ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

A) Πρόλογος : Αποτελεί την πρόγευση, το πρώτο δείγμα γραφής του εξεταζόμενου μαθητή για το διορθωτή. Οφείλει μέσα σε λίγες γραμμές ο μαθητής να κερδίσει την εύνοια του και να τον προδιαθέσει ευνοϊκά απέναντι στο γραπτό του.

Τι δεν είναι πρόλογος.

- Οι τυποποιημένοι και γενικόλογοι πρόλογοι τύπου "πασπαρτού", όπως : η εποχή μας, εποχή θάμβους και παράκρουσης διέρχεται βαθιά κρίση.
- Η αποκλειστική χρήση γνωμολογικών φράσεων για λόγους εντυπωσιασμού.
- Οι αναφορές στην προϊστορία του ανθρώπου και του πιθηκάνθρωπου.

Αρετές προλόγου

- Εκφραστικότητα. Ο αναγνώστης, ακόμη και στην περίπτωση που δεν γνωρίζει την εκφώνηση, να κατανοεί τί ζητάει το θέμα.
- Περληπτικότητα και περιορισμένη έκταση. Να μην υπερβαίνει το 1/8 του θέματος.
- Απλότητα. Αποφυγή πομπώδους και επιτηδευμένου ύφους.
- Σαφήνεια. Όχι αοριστολογίες και γενικότητες.
- Η πρόταση - κατακλείδα να είναι διατυπωμένη, ώστε να διευκολύνει τη μετάβαση στο κύριο μέρος.

1) Γενική προκαταρκτική διατύπωση :

Είναι ένας δικός μας συλλογισμός πάνω στο θέμα. Περιλαμβάνει : εμπειρική επιβεβαίωση των δεδομένων - γενική αιτιολόγηση - μετάβαση αξιολόγηση,

π.χ. για νεανική εγκληματικότητα :

Τα φαινόμενα νεανικής βίας και εγκληματικότητας τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν λάβει επιδημικές διαστάσεις./ Μάλιστα από πολλούς υποστηρίζεται πως αποτελεί την απάντηση της νεολαίας στην εισπραττόμενη βία μιας κοινωνίας χωρίς ηθικούς φραγμούς, ανθρωπιστικά ιδανικά, που πολλά υπόσχεται, αλλά στο τέλος λίγα προσφέρει στο νέο./ Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η εμπειριστατωμένη ανάλυση του φαινομένου για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του.

2) Επαγωγικός

2 Πώς γράφω Πρόλογο και επίλογο;

Μας παρέχει έμπνευση ένα επίκαιρο γεγονός, ιδέα κάποιου βιβλίου, σίχλοι ενός ποιήματος, στοιχεία στατιστικών μελετών, θέμα κινηματογραφικής ταινίας, κ.τ.λ. Είναι από τους πλέον πετυχημένους, αλλά απαιτεί φαντασία και μεθοδικότητα.

π.χ. για το AIDS και την αντιμετώπισή του.

"Στα έκτα γενέθλια της Κατερίνας η μητέρα της έφερε στο νοσοκομείο όπου νοσηλευόταν δύο ίδιες τούρτες: Στη μια, ξέρετε, θα σβήσει τα κεράκια, εξήγησε. Μόνο οι μνημένοι στον κόσμο του AIDS κατάλαβαν τι ήθελε να πει. Ήξερε ότι κανείς δεν θα θελήσει να φάει από μια τούρτα που πάνω της έσβησε τα κεράκια ένα παιδί που αργοπεθαίνει από τον ιό"./ Έτσι τιτλοφορείτο το κύριο άρθρο μιας εφημερίδας πριν από λίγο καιρό με σκοπό να επισημαίνει τις εφιαλτικές διαστάσεις που λαμβάνει σήμερα η εξάπλωση της νόσου αυτής./ Θεωρείται επομένως αναγκαία η εμπειριστατωμένη θεώρηση του θέματος, προκειμένου να καθοριστεί η στάση μας απέναντί του.

3) Συγκριτικός

Χρησιμοποιεί σε θέματα που πραγματεύονται σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, που είχαν παρουσιαστεί στο παρελθόν με διαφορετική όμως μορφή και με μεγαλύτερη ένταση. Μπορούμε να συγκρίνουμε τα σημερινά χαρακτηριστικά τους με τα αντίστοιχα του παρελθόντος.

Μόδα ή συρμός στα ελληνικά είναι μια τάση που επιβάλλεται πρόσκαιρα σε μια κοινωνική ομάδα./Ενώ μέχρι τον 18ο αιώνα ακολουθούσε ήπιους ρυθμούς μετά τη Βιομηχανική επανάσταση και την καθιέρωση του έτοιμου ενδύματος άρχισε να επηρεάζει περισσότερο κόσμο. Σήμερα ο ρυθμός της έγινε φρενιαστικός επηρεάζοντας κάθε σχεδόν τομέα στη ζωή μας./ Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η εμπειριστατωμένη ανάλυση του φαινομένου για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του.

4) Διασαφητικός πρόλογος

Ο επιστημονικός, ο αναλυτικός ορισμός της έννοιας, η ετυμολογία της, αλλά και οι διάφορες απόψεις που υπάρχουν γύρω από αυτήν συνιστούν το υλικό του.

π.χ. για παιδεία και κοινωνικό περιβάλλον.

Ο περιορισμός της σχέσης παιδείας -κοινωνικού περιβάλλοντος στην επαγγελματική προετοιμασία των ατόμων προσανατολίζει μονόπλευρα το θέμα./ Η ευρύτερη έννοια της παιδείας περιλαμβάνει και αυτό που ονομάζουμε αγωγή, αναφέρεται επομένως σε τρία εξίσου σημαντικά επίπεδα: στη διαδικασία κοινωνικοποίησης, στην επαγγελματική προετοιμασία των ατόμων, και στην καλλιέργεια ευαισθητοποίησης του ατόμου για την εκτίμηση και την αντιμετώπιση ορισμένων καταστάσεων.

5) Πρόλογος ερωταπόκριση

Ο πρόλογος έχει τη μορφή ρητορικού ερωτήματος, αρκεί το ερώτημα που θα διατυπώσουμε να έχει τέτοια ευρύτητα, ώστε το θέμα που πρέπει να αναπτύξουμε να είναι υποσύνολό του.

π.χ. για τεχνολογική πρόοδο (του Έριχ Φρομ)

Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα τραγικό δίλημμα: πρέπει να δημιουργούμε αρρωστημένους ανθρώπους για να έχουμε υγιή οικονομία ή είναι δυνατόν να χρησιμοποιούμε τους υλικούς πόρους μας με τρόπο που να εξυπηρετούν τους σκοπούς τους ανθρώπου.

6) Πρόλογος - αναλογία μεταφορά

Είναι η χρησιμοποίηση μιας εκτεταμένης παρομοίωσης ή μεταφοράς, που συγκρίνει δύο ανόμοια εκ πρώτης όψεως πράγματα. Συχνά συνδυάζεται με το επαγωγικό.

π.χ. για το σχολείο και γλώσσα (του Μ. Πλωρίτη)

Αν η κόλαση της αεροπειρατείας είχε ευτυχές τέλος με την προχθεσινή απελευθέρωση των ομήρων, το "καθαρήριο" των γενικών Εξετάσεων απόδειξε πως κανένα τέλος, κοντινό ή μακρινό, δεν υπάρχει για τους άλλους ομήρους, που ονομάζονται ελληνική παιδεία και ελληνική γλώσσα.

ΕΙΔΗ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Τι δεν είναι επίλογος

- Οι "επιλογικές" παράγραφοι που διανθίζονται με συμβουλές, προοπτικές, ευχές. Τότε το γραπτό μας αποκτά έναν ηθικολογικό άκρως υποκριτικό χαρακτήρα. Τα "πρέπει" να αποφεύγονται, γιατί η έκθεση θυμίζει κήρυγμα.
- Η αποκλειστική καταφυγή σε γνωμολογικές φράσεις, ρητά, παροιμίες. Βέβαια, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μια μαρτυρία κατάλληλη, που να επικυρώνει την επιχειρηματολογία μας στην πρόταση - κατακλείδα, χωρίς να καταλαμβάνει ολόκληρο τον επίλογο.
- Η παραπομπή για την επίλυση όλων των προβλημάτων στους νέους.

4 Πώς γράφω Πρόλογο και επίλογο;

- Να αποφεύγεται η αυτούσια επανάληψη των σημείων της αποδεικτικής διαδικασίας.

Αρετές του epilόγου

- Να είναι σύντομος και σε έκταση ανάλογος με τον πρόλογο.
- Πρωτότυπος, ώστε να δημιουργεί τις καλύτερες τελικές εντυπώσεις στον εξεταστή.
- Στην αρχή του να βρίσκεται μια φράση ενδεικτική του καταληκτικού του χαρακτήρα, όπως: επομένως, συμπερασματικά, σύμφωνα με τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα, κ.τ.λ.

1) Επίλογος – Αξιολόγηση

Στα θέματα όπου οι προτάσεις αντιμετώπισης είτε δεν ζητούνται είτε είναι μικρής σημασίας, μπορούμε να κλείσουμε την έκθεση αναφέροντάς τις, χωρίς όμως να καταβάλουν μεγάλη έκταση.

π.χ. για τα ναρκωτικά (του Β. Φίλια)

Στο ατομικό επίπεδο, η καταπολέμηση της ναρκομανίας περνάει πριν απ' όλα μέσα από το ξανακέρδισμα της εμπιστοσύνης στη ζωή και της ανάκτησης του θάρρους για την αντιμετώπισή της. Στο κοινωνικό επίπεδο, η σκληρή καταστολή της διακίνησης και της εμπορίας είναι η μία όψη του νομίσματος. Η άλλη, και ασύγκριτα σημαντικότερη, είναι μια κοινωνία που θα έχει ξεπεράσει τα αδιέξοδα και τις αντιφάσεις της σημερινής.

2) Επίλογος – προοπτική

Ταιριάζει σε θέματα που έχουν εμφανή αξιολογικά ζητούμενα. Στον επίλογο αυτών των θεμάτων η ανακεφαλαίωση της συλλογιστικής μας θέσης και η προβολή των μακροπρόθεσμων μέτρων αποτελεί το υλικό της επιλογικής παραγράφου.

π.χ. για την φυλάκιση (του Β. Φίλια)

Αυτά όλα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, γιατί μακροπρόθεσμα μόνο το σύστημα των ανοιχτών φυλακών μπορεί να ξεπεράσει τις βαθύτατες και καταστροφικές αντιφάσεις που περικλείει η στέρηση της ελευθερίας που συνεπάγεται η φυλάκιση.

3) Επίλογος – ανακεφαλαίωση

Ο επίλογος με τις περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας. Αποτελεί μια συνοπτική διατύπωση των αποδείξεων μας, χωρίς όμως να πέφτουμε στην παγίδα της στείρας απομνημόνευσης όσων προαναφέρθηκαν.

Καταστροφή του περιβάλλοντος (Αίτια, συνέπειες)

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι η καταστροφή του περιβάλλοντος αποτελεί θέμα φλέγον που αφορά όλη τη Γη. Τα αίτια του οφείλονται κυρίως στη μεγάλη τεχνολογική έξαρση και στην απληστία του ανθρώπου, ενώ οι συνέπειες του θα είναι καθοριστικές για την επιβίωση ή όχι των μελλοντικών γενεών. Επομένως η λήψη μέτρων αποτελεί αδήριτη (σκληρή) αναγκαιότητα.

Για δικαιώματα και υποχρεώσεις (του Ε. Παπανούτσου)

Τα δικαιώματα συνυφαίνονται όμως σε ισομεγέθεις υποχρεώσεις. Να λογαριάζεσαι -από τους άλλους και τον εαυτό σου- σαν άνθρωπος δεν είναι μόνο δικαίωμα αλλά και ευθύνη. Το "ως χαρίεν άνθρωπος" του αρχαίου ποιητή έχει δύο όψεις, τη μια φανερή, την άλλη αφανή : -τι χαριτωμένο πράγμα να είσαι άνθρωπος αλλά και τι βαρύ, τι ασήκωτο.

4) Επίλογος – αναλογία

Αντίστοιχος με τον πρόλογο αναλογία. Πετυχημένος, γιατί η σύγκριση φαινομενικά αντιθέτων πραγμάτων δίνει πρωτοτυπία στο κείμενό μας.

π.χ. για πνευματικό άνθρωπο (του Τ. Λιγνάδη).

Είμαστε λοιπόν οι μικροσκοπικοί Λάρητες που συντροφέψαμε το Νέρωνα στους ύπνους της ευδαιμονίας του και τώρα που ακούγονται "τα βήματα των φρικτών ανταποδόσεων" τρέχουμε να κρυφτούμε στον πνευματικό μας κρυψώνα, αφήνοντας το δημιούργημά μας να κοιμάται.

(Λάρητες = Σπιτικοί θεοί των Ρωμαίων, πιθανώς πνεύματα των προγόνων, που λατρεύονταν).

5) Επίλογος –ερώτημα

Ένα ερώτημα του οποίου δεν περιμένουμε απάντηση, η οποία όμως συνάγεται εν μέρει από το περιεχόμενό του κυρίου μέρους και απευθύνεται στον αναγνώστη.

π.χ. για Τέχνη και ελευθερία (του Μ. Πλωρίτη)

"Η ανάπτυξη της Τέχνης είναι το ανώτατο κριτήριο για τη ζωτικότητα κάθε εποχής" έλεγε το 1924 ο Τρότσκι. Τι είδους Τέχνη όμως - και τι είδους εποχή - μπορεί να γεννηθεί με κομματικές διαταγές, όπου κύριος γνώμονας είναι όχι η ικανότητα του "εκλεκτού" αλλά η υποταγή του στις επιταγές;

(Τρότσκι = πρωτεργάτης της επανάστασης του 1917 στη Ρωσία).

6) Σύνθετος επίλογος

Συνδυάζει δύο ή περισσότερα από τα εξετασθέντα είδη, ανάλογα με τις απαιτήσεις του θέματος.

π.χ. για το δογματισμό (του Ε. Παπανούτσου)

6 Πώς γράφω Πρόλογο και επίλογο;

Υπάρχει τρόπος να γλιτώσει από την ιδεοληψία και τον δογματισμό; Υπάρχει. Είναι εκείνη η ... ενοχλητική μύγα με την οποία παρομοίαζε το διαλεκτικό του δαιμόνιο ο Σωκράτης. Ένα βαρύ και νωθρό άλογο -για να κουνηθεί- χρειάζεται να το τσιμπήσει αυτή η μύγα. Έτσι και ο ευτυχής στην δουλεία του δογματικός που πεισματικά αρνείται να μετακινηθεί, θέλει δάγκωμα από κανένα ακαταμάχητο φιλοσοφικό ζώφιο για να αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει τη μουδιασμένη του διάνοια (ήταν συνδυασμός ερωτήματος και αναλογίας).

